

Lärarhandledning · Samhällskunskap och historia · Åk 8 till gymnasiet · Cirka 60 minuter, eller två pass

Att peka ut lärare

Lektionens fråga

Var går gränsen mellan att granska lärare och att registrera dem?

En lektion om åsiktsregistrering och yttrandefrihet, med utgångspunkt i en händelse från valet 2026 och sex fall ur historien. Arbetssättet är pusselmetoden med expert- och hemgrupper.

Koppling till läroplanen

Centralt innehåll i korthet, inte ordagranna citat.

Lgr22, åk 7 till 9

Samhällskunskap, rättigheter och rättsskipning: yttrandefrihet, grundlagens skydd och rättsstatens principer.

Samhällskunskap, beslutsfattande och politiska idéer: demokrati och diktatur, och hur makt kan utövas och begränsas.

Historia: diktaturer under 1900-talet och kalla kriget, och hur historia används för att förstå i dag.

Gy25, nivå 1

Samhällskunskap: fri- och rättigheter, rättsprinciper och rättsstaten, demokratibärande institutioner och deras skydd.

Historia: 1900-talets diktaturer och demokratier, och att jämföra historiska förlopp med nutiden.

Syfte

Förbered

- ☐ Skriv ut med knappen Skriv ut till klassen på lektionssidan. Ange antal elever och vilka bildkort ni använder, så blir antalet rätt.
- ☐ Utan knappen: elevhäftet ett per elev och parbladet ett per par, dubbelsidigt. Hemgruppsbladet ett per hemgrupp. Bildkorten ett per expertgrupp, se tabellen på s. 3 för vilka kort som passar klassen.
- ☐ Dela in par, expert- och hemgrupper i förväg. Det sparar mest tid.
- ☐ Öppna presentationen. Den har en bild per steg och lärarmanus i anteckningarna.

Lektionen granskar en handling

Lektionen granskar en handling och en princip, inte ett partis politik i övrigt. Samma fyra frågor, A till D, återkommer på bildkorten, i fallmatrisen och i presentationen. Påståendet i steg 1 återkommer i steg 7.

Bakgrund

Efter valet i september 2026 publicerade Sverigedemokraternas lokalavdelning i Perstorp ett inlägg på Facebook. Partiet skrev att desinformation hade varit massiv och uppmanade följare att framträda med namn på lärare och andra samhällsföreträdare. De som gjorde det kallades hjältar.

Namnen skulle mejlas till partiet. Inlägget slutar: "Fungerar även polisanmäla. Eller nedan mail". Det är mer än offentligt utpekande. I praktiken samlar ett parti en förteckning över namngivna lärare utifrån vad de uppges ha sagt om partiet. Det är just den mekanismen som förbudet mot åsiktsregistrering ska förhindra, och den är lektionens kärna.

Partiets förklaring

Lokalordföranden Ingvar Dehlin sa till Skånes Folkblad att inlägget blev felformulerat. Partiet ville hitta fall där lärare angripit personer för deras koppling till partiet.

Lärrarfackets reaktion

Stefan Zetterström, vice ordförande för Sveriges Lärare i Perstorp, varnade för en "häxjakt" och för att lärare kan tystna av rädsla, vilket han kallade ett demokratiskt problem.

Juridisk nyans

Grundlagsförbudet i regeringsformen 2 kap. 3 § gäller allmänna register, alltså myndigheter. Ett parti som samlar namn via mejl omfattas inte av grundlagen, men handlingen fyller samma funktion. Uppgifter om politiska åsikter är dessutom känsliga personuppgifter enligt dataskyddsförordningen, artikel 9.

Om en lärare faktiskt brister

Lärare ska undervisa sakligt och allsidigt, och det finns vägar när de inte gör det: rektor, huvudman och Skolinspektionen. År 2023 gav Arbetsdomstolen en kommun rätt att varna en gymnasielärare som i undervisningen hade kopplat röstning på Sverigedemokraterna till bristande människosyn. Kritik mot lärare är alltså tillåten och har sina kanaler. Att samla in namn till ett parti är något annat.

Att leda samtalet

- ☐ Säg tidigt att klassen granskar en handling, inte väljare. Elever vars familjer röstar på Sverigedemokraterna ska inte känna sig utpekade.
- ☐ Redovisa partiets förklaring lika tydligt som kritiken. Prova frågan: skulle bedömningen ändras om ett annat parti hade gjort samma sak?
- ☐ Likställ inte fallen. Skalan i steg 5 hjälper eleverna att se skillnaden mellan socialt tryck och statlig förföljelse.
- ☐ Kort 3 beskriver ett dödsfall. Förvarna gruppen som får kortet.
- ☐ Namnge inga lärare, elever eller politiker utöver det som står i artiklarna.

Gruppindelning

Gymnasiet, 24 till 30 elever	Bildkort Alla sex	Expertgrupper 6 grupper, en per kort, 4 till 5 elever	Hemgrupper 4 till 5 grupper, en expert per kort
Åk 8 och 9, 24 till 30 elever	Bildkort 1, 2, 5 och 6	Expertgrupper 8 grupper, två per kort, 3 till 4 elever	Hemgrupper 6 till 8 grupper, en expert per kort
Mindre klass, under 18 elever	Bildkort 1, 2, 5 och 6	Expertgrupper 4 grupper, 3 till 4 elever	Hemgrupper 3 till 4 grupper, en expert per kort

Så delar du in

Numrera eleverna inom varje expertgrupp. Alla ettor bildar hemgrupp 1, alla tvåor hemgrupp 2 och så vidare. Finns flera grupper per kort fortsätter nästa grupp numreringen där den förra slutade: 5, 6, 7 ... Saknas ett kort i en hemgrupp tar du upp det fallet i steg 6.

Lektionens gång, del 1

0:00

till 0:05

Steg 1 · Enskilt · Omslaget, presentationsbild 2

Ta ställning

Säg

"Läs påståendet. Skriv F i den ruta som stämmer för dig. Vi kommer tillbaka till det i slutet."

Du gör

- Läs upp påståendet. Låt eleverna markera utan att diskutera.
- Be gärna om handuppräckning för varje siffra och notera fördelningen på tavlan.

Eleverna gör

- Skriver F på skalan på omslaget.

Varför

Påståendet återkommer i steg 7, så att eleverna ser om fallen har ändrat deras hållning.

0:05

till 0:13

Steg 2 · I par · Parbladet s. 1, presentationsbild 3 och 4

Möt källan

Säg

"Läs inlägget tillsammans. Börja med att prata om frågorna 1 till 4. Titta särskilt på vart namnen ska skickas."

Du gör

- Dela ut parbladet, ett per par.
- Visa inlägget och läs upp de två förklaringarna.
- Lyft fråga 3 i helklass: namnen ska mejlas till partiet.

Eleverna gör

- Samtalar om frågorna 1 till 4 och skriver sedan svaret på sista frågan.

Kärnan

Namnen ska mejlas till partiet. Det gör utpekandet till en insamling, och det är den mekanismen förbudet mot åsiktsregistrering ska förhindra.

0:13

till 0:18

Steg 3 · Helklass · Parbladet s. 2, presentationsbild 5 och 6

Begrepp att tänka med

Säg

"Det här är orden vi behöver för att kunna jämföra fallen."

Du gör

- Gå igenom begreppen och paragrafen.
- Betona att förbudet gäller myndigheter, inte partier.

Eleverna gör

- Följer med på parbladet.

Tänk på

Ett parti omfattas inte av grundlagen, men handlingen fyller samma funktion. Se Juridisk nyans på s. 2.

Lektionens gång, del 2

0:18

till 0:30

Steg 4 · Expertgrupp · Bildkort, elevhäftet s. 2 till 4, presentationsbild 7

Expertgrupp

Säg

”Ni blir experter på ett fall. Om en stund är du den enda i din nya grupp som kan det.”

Du gör

- Dela ut ett bildkort per grupp.
- Kontrollera att raden i fallmatrisen fylls i.
- Säg till när tre minuter återstår: nu ska minutmanuset skrivas.

Eleverna gör

- Läser kortet högt, svarar på A till D, diskuterar kortets fråga och skriver minutmanus.

Förvarna

Kort 3 beskriver ett dödsfall. Säg det till gruppen innan den börjar läsa.

0:30

till 0:45

Steg 5 · Hemgrupp · Hemgruppsbladet, elevhäftet s. 3 och 4, presentationsbild 8 och 9

Hemgrupp

Säg

”Nu har ni en expert per fall. Berätta i tur och ordning, kort 1 först. När ni är klara ska alla rader för era kort vara ifyllda.”

Du gör

- Dela ut hemgruppsbladet, ett per hemgrupp.
- Ta tid: en minut per expert, därefter skalan.
- Påminn om kolumn D, vad som satte stopp.

Eleverna gör

- Lyssnar och fyller i alla rader. Placerar fallen och P på skalan.

Perstorp på skalan

Hamnar oftast vid Insamling av namn, nära fall 6. Låt eleverna motivera sin placering.

Lektionens gång, del 3

0:45

till 0:55

Steg 6 · Helklass · Elevhäftet s. 5, presentationsbild 10

Knyt ihop

Säg

”Vad har fallen gemensamt? Vad skiljer dem åt?
Och vad kan stoppa det i dag?”

Du gör

- Rita skalan på tavlan och låt grupperna placera fallen. Diskutera var P hamnar.
- Ta upp fall som saknades i någon hemgrupp.
- Knyt an till fördelningen från steg 1.

Eleverna gör

- Deltar i samtalet och antecknar.

Likheter

I alla fallen samlar någon in uppgifter om, eller pekar ut, personer utifrån deras åsikter. Syftet är att påverka vad människor vågar säga.

Skydd

I diktaturerna, fall 1, 3 och 4, tog det slut först när regimen föll eller ledaren dog. I demokratierna, fall 2, 5 och 6, satte domstolar, grundlag, myndigheter och granskande journalister stopp.

0:55

till 1:03

Steg 7 · Enskilt · Elevhäftet s. 6 och omslaget, presentationsbild 11

Ditt svar

Säg

”Besvara lektionens fråga med minst två fall som belägg. Gå sedan tillbaka till omslaget och skriv E på skalan.”

Du gör

- Samla in häftena.
- Ta gärna en ny handuppräckning och jämför med steg 1.

Eleverna gör

- Skriver sitt svar, tar ställning igen och formulerar en lärdom.

Skillnader att lyfta

Vem har makten, en stat eller ett parti? Vilka medel används: lag, informatörer, uthängning eller våld? Därför finns förbudet i regeringsformen och dataskyddsförordningen, och därför spelar det roll att reagera tidigt.

Fallmatrisen, ifylld

Stöd för läraren. Elevernas svar kan formuleras på andra sätt.

1 Tyskland 1933	A Utpekade Judar, kommunister och politiska motståndare, bland dem lärare	B Vem och hur Staten genom lag, anmälningar från omgivningen	C Följder Avsked, skolan blev propagandaredskap	D Stopp Regimens fall 1945
2 USA 1949 till 1967	A Utpekade Lärare som misstänktes för kommunist sympatier	B Vem och hur Delstaten och skollädaingen, genom förhör	C Följder Avsked och själv censur	D Stopp Högsta domstolen 1967
3 Kina 1966	A Utpekade Lärare och skollädaingen	B Vem och hur Elever och rödgardister, uppmuntrade av partiledningen	C Följder Förnedring, våld och dödsfall	D Stopp Maos död 1976
4 DDR 1950 till 1989	A Utpekade Alla med "fel" åsikter	B Vem och hur Säkerhetstjänsten genom hemliga informatörer	C Följder Nekad utbildning och jobb, misstro	D Stopp DDR:s fall 1989
5 Sverige 1945 till 1998	A Utpekade Kommunisterna och vänsteraktivister	B Vem och hur Säpo och IB, i hemlighet	C Följder Nekade jobb utan förklaring	D Stopp Avslöjanden, grundlag och Europadomstolen
6 Tyskland 2018 till 2019	A Utpekade Lärare som kritiserat partiet	B Vem och hur Ett parti, genom en anmälningsportal	C Följder Protester, risk för själv censur	D Stopp Dataskyddsmyndighet och domstol

Bedömningsstöd för steg 7

Grundläggande

Nämner ett fall och säger att registrering av åsikter kan vara farligt.

Utvecklat

Förklarar en följd, till exempel avsked eller själv censur, och kopplar två fall till Perstorp.

Välutvecklat

Jämför fall med både likheter och skillnader, placerar Perstorp på skalan med motivering och resonerar om vad som skyddar demokratin.

Anpassningar

Två pass om 30 till 40 minuter

Pass 1: steg 1 till 4. Pass 2: steg 5 till 7. Låt eleverna läsa sitt minutmanus för sig själva i början av pass 2.

Högstadiet

Använd kort 1, 2, 5 och 6. Kort 3 beskriver ett dödsfall och kort 4 är mer abstrakt.

Fördjupning på gymnasiet

Varför skyddar grundlagen bara mot myndigheters register? Bör skyddet vara större, och vad skulle det innebära för partier och medier?

Språkstöd

Minutmanuset i steg 4 och de grå radstarterna i steg 7 är gjorda för elever som behöver stöttning i att formulera sig.

Källor

Skånes Folkblad 24 september 2026. SD uppmanar att peka ut lärare som kritiserat partiet. skanesfolkblad.se

Morgontidningen september 2026. SD vill att allmänheten pekar ut lärare. morgontidningen.se

Arbetsvärlden 2023. AD: Rätt att varna lärare som skrev kritiskt om SD. arbetsvarlden.se

Regeringsformen (1974:152) 2 kap. 3 §. riksdagen.se

Gesetz zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums, 7 april 1933, paragraf 4. de.wikisource.org

Wikipedia (sv): Åsiktsregistrering. IB-affären. Wikipedia (en): Law for the Restoration of the Professional Civil Service. Irving Adler.

Keyishian v. Board of Regents. Nie Yuanzi. Bian Zhongyun. Unofficial collaborator. Stasi Records Agency.

LTO. AfD-Meldeportale. lto.de. WBS Legal. Neutrale Schule bleibt verboten. wbs.legal

Skolverket. Kontroversiella frågor. skolverket.se

Bilder och licenser

Segeltorpsskolan 1926, omslaget: public domain. Reichsgesetzblatt 1933, s. 175: Tyska riket, public domain. Joseph McCarthy 1954: Associated Press, public domain. Väggtidningar vid Pekinguniversitetet 1966: Renmin Huabao, public domain.

Stasiarkivet med akter 2016: Hubertus Knabe, CC BY-SA 4.0, bearbetad till gråskala. Riksdagshuset: Peter Haas, CC BY-SA 3.0, bearbetad till gråskala. Alla dessa bilder kommer från Wikimedia Commons, och de bearbetade delas under samma licens som originalen.

Skärmbild av Facebookinlägget: Sverigedemokraterna Perstorp, återgiven som citat för analys, logga suddad. Illustrationer av elever: Open Peeps av Pablo Stanley, CC0 1.0.

Materialet: Didaktikstudion, CC BY-NC-SA 4.0. Fri att använda, dela och anpassa i undervisning.